

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİNE GÖRE MİLLİYETÇİLİK İLKESİ

Sait DİNÇ*

a - Milliyetçiliğin Anlamı ve Önemi

Milliyetçilik (Ulusçuluk); bireyde genetik, fiziksel, kültürel, toplumsal ve doğal koşulların etkisi altında gelişen ve bir ulusun bireylerinde ortak olan duyguların, ülkülerin ve değerlerin toplamıdır. Bu duygu ve değerler, her zaman için bireysel çıkarların üstünde tutulur. Ulus için önemli ve kazançlı olan bir günde, ortak sevinç duyulur. Örneğin; ulusal bayramlarda, çeşitli alanlarda (bilim, sanat spor vb.) kazanılan başarılarında ortak mutluluk dile getirilir. Ya da tam tersine, ulusun genel çıkarlarına bir zarar gelmesi durumunda, aynı şekilde ortak acı paylaşılır. Bu gibi olaylarda toplumun bireyleri dayanışma içine girerler. Örneğin; büyük bir sel felaketi, deprem ve yangın, savaşlardaki yenilgiler, ya da herhangi bir konudaki başarısızlık, ulus açısından önemli birinin kaybedilmesi gibi durumlarda ortak üzüntü paylaşılır.¹

Milliyetçilik duygusu, insanlık tarihi kadar eski olmasına karşın, Fransız İhtilali'nden sonra önüne geçilmez bir durum almıştır. Her ulusun kendi ulusal devletlerini kurma isteği, çok uluslu imparatorlukların dağılmasına neden olmuştur. Osmanlı Devleti de çok uluslu bir yapıya sahipti. Bu nedenle, onun dağılması da kaçınılmazdı. Genç Osmanlı aydınlarının bu dağılmayı görerek, ortaya attıkları vatan ve siyasal birlik kavramına dayanan “Osmanlılık” başarılı olamamıştır. Din birliğini öngören “İslamcılık” düşüncesi de aynı sonla karşı karşıya kalmıştır. İçinde ırk ögesinin yer aldığı “Turancılık” düşüncesinin de, İttihat ve Terakki Partisinin başarısızlığı ile etkisiz duruma gelmesi, Atatürk'ün, Kurtuluş Savaşı yıllarında daha birleştirici öğeleri olan çağdaş ve yeni bir ulusçuluk anlayışı ile ortaya çıkmasına neden olmuştur.²

---

* Sait DİNÇ, Çukurova Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, Okutmanı

¹ YÖK. *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II., Atatürkçülük*, Ankara 1989, s. 46 - 47

² Türklerde modern anlamıyla Milliyetçilik özellikle II. Meşrutiyet Döneminde “Türkçülük” fikrinin gelişmesiyle başlamıştır. Osmanlılık politikasının uygulama sahasında ki başarısızlığı ve Türklerin uğradıkları yenilgi ve çöküş süreci bu akımı güçlendirmiştir. II. Meşrutiyet Döneminde özellikle Ziya Gökalp ilk kez bilimsel olarak Türk Milliyetçiliği ile

b- Atatürkçü Düşünce Sisteminde Milliyetçilik Kavramı

Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı, din ve ırk birliğine dayanmaz. Atatürk, milliyetçilik anlayışını, çağdaş bilim adamlarının da kabul ettiği temel ilkeler çerçevesinde belirlemiştir. Bu ilkeler; coğrafi ve siyasal birlik, kültür, tarih birliği ve ülkü birliği olarak başlıklandırılabilir. Daha açık bir anlatımla; *aynı vatani paylaşan, aynı siyasal yönetim altında yaşayan, aralarında tarihin derinliklerinden gelen birliktelik olan ve bu ortaklıklarını sürdürmek isteyen insanların oluşturduğu toplum, ulus olmaya hak kazanmış* demektir. Bu nedendir ki Atatürk, Türk Ulusu'nun oluşumunda etkili olan öğeleri şöyle sıralamaktadır;³

- **Siyasal varlıkta birlik**
- **Dil birliği**
- **Yurt birliği**
- **Köken birliği**
- **Tarihsel yakınlık**
- **Ahlaki olarak yakınlık**

Bir milletin oluşumunda, bu öğelerin tamamının bulunması zorunluluğu yoktur. Ancak Türk Milletinin oluşumunda bu öğelerin bir bütün olarak varlığı, ulusun bireyleri arasında, daha zengin ve güçlü bir bağ kurulmasında çok etkili olmuştur.⁴

Bir milletin tarihinde geçirdiği büyük felaket ve acılar, o ulus içinde yer alan farklı etnik grupların birbirleriyle kaynaşmasını sağlar. Bu süreç, ulusun oluşumunda çok etkili olur. Türk Tarihi'nde yaşanan Milli Kurtuluş Savaşı da bunun en somut örneğidir.⁵ Bu yüzdendir ki; Atatürk, *“Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türk halkına Türk milleti denir.”* şeklinde bir tanım yapmıştır. Atatürk, *“Ne Mutlu Türküm Diyene”* sözünü söylerken de, bu noktayı göz önünde bulundurmuş ve tek bir etnik grubu ifade etmediğini açıklamak istemiştir. Eğer Atatürk bu sözünde etnik bir amaç gütsedydi, “Ne mutlu Türk olana” şeklinde bir yaklaşımda bulunması

---

uğraşmış ve *Türkçülüğün Esasları* adlı eserinde geniş bir şekilde açıklamalarını yapmıştır. Atatürk'ün de Milliyetçilik fikirlerinde Ziya Gökalp ten etkilenmiştir. Bkz. Eserin Türkçülüğe bakışı için; Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, İstanbul 1976

³ Afet İnan, *Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün El Yazaları*, Ankara 1969, s. 18. vd.

⁴ *A.g. e.*, s. 48

⁵ Sait Dinç, *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Nobel Kitabevi Yayınları, Adana 2004, s. 278

gerekirdi. Bugünkü topraklar üzerinde yaşayan ve Türk Milleti olarak adlandırılan insanların, en az bin yıllık bir geçmişe dayanan zengin bir kültür, tarih, vatan, siyasal birlikteliği vardır.

Günümüzün en güçlü devleti olan Amerika Birleşik Devletleri'nin bile, iki yüz yirmi yıllık bir tarihe sahip olduğu göz önüne alınırsa, bu ortaklığın önemi daha iyi anlaşılır. Atatürk, ulusun başka bir tanımını yaparken de; "**Millet, dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı vatandaşların oluşturduğu siyasal ve sosyal bir bütündür.**"⁶ diyerek, millet için genel bir tanım yapmıştır. Bir ulusun oluşumunda "**Kültür Birliğine**" Atatürk son derece önem vermiştir. Bu durumu da tanımında ifade etmiştir; "**Aynı kültürden olan insanlardan oluşan topluma millet denir.**"⁷

Türkiye Cumhuriyeti için 1924'te yapılan Anayasa'da, hiçbir biçimde din, mezhep ve ırk ayrımı gözetilmemiş ; "**Türkiye halkına din ve ırk ayrımı olmaksızın Türk denir**" şeklinde bir yaklaşım içinde bulunulmuştur.⁸ Atatürk Milliyetçiliğinin başka ulusların da mutluluğunu düşünen, insancıl, çağdaş, barışçı, saldırganlığı, ırkçılığı ve sınıf kavgalarını reddeden niteliklere sahiptir. Bu anlayış, Türk Milletinin kendi değerlerini korurken dünya milletler ailesinin de bir ferdi olmasına da katkıda bulunan yaklaşım olmuştur.⁹

Atatürkün milliyetçiliği, bu açıdan çağdaştırma amacının da bir parçası, destekçisi olmaktadır. Çünkü çağdaşlaşma bağımsızlığını kazanan ulusların başlatıp geliştirdiği bir süreçtir. *Milliyetçilik(ulusçuluk)* akımını ilk amacı sömürge durumuna düşen milletlerin bağımsızlığını kazandırmak, ülkelerinin bağımsız olmasını sağlamaktır. Atatürkçülüğün milliyetçilik anlayışı, Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığını korumayı ve aynı zamanda Türk toplumunu çağdaştırmayı amaç edinmiştir.¹⁰

c - Milli Birliğin Önemi

Bir ulusun oluşumunda kültür ve tarih birliğinin ne denli önemi varsa, o ulusun güçlü bir şekilde, sonsuza kadar yaşayabilmesi için de ülkü birliğinin önemi vardır. Kuşkusuz bir ulusu meydana getiren bireylerin sosyal ve ekonomik konumları aynı değildir.

⁶ Afet İnan, *Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün El Yazıları*, Ankara 1969, s. 18

⁷ *A.g.e.*, s. 19

⁸ Gözübüyük, Ş., Kili Suna, *Türk Anayasa Metinleri*, Ankara 1982, s .

⁹ Turhan Feyzioğlu, *Atatürk ve Milliyetçilik*, Ankara 1984, s. 380 – 381; Kili, *a.g.e.*, s.238

¹⁰ Kili, *a.g.e.*, s.234 - 235

Kimisi zengin, kimi orta güçte ve önemli bir bölümü de yoksul olabilir. Bu insanların eğitim düzeyleri, yaşayış biçimleri ve sosyal konumları da farklı olacaktır. Böyle bir durumda, bu insanları bir ortak temel etrafında birleştiren değerler olmalıdır.¹¹

Bu bireylerin üzerinde yaşadıkları toprak, yani vatan, bağlı buldukları kültürel değerler, siyasi kurumlar olan devlet, ulusun ifadesi olan bayrak ve ulusal marş gibi değerler, bu ortak değerler arasında sayılabilir. Ayrıca bireylerin atalarının ya da bizzat kendilerinin ortaklaşa yaşadıkları felaket ve acılar, mutluluklar da bu ortak değerlerden sayılır. Bu ve benzeri ortak yanların yanı sıra, daha sonraki zamanlarda yaşanması olası bulunan olaylara karşı hazırlıklı olma düşüncesi, kendi ulusunu güçlü ve çağdaş uluslar düzeyinde görme amacı da, bir ulusun genel ülküsünü oluşturur. **Hedefsiz bir millet, pusulası olmayan bir gemiden başka bir şey değildir. Bu nedenle, genç kuşaklara verilen eğitim programlarında buna özen gösterilmelidir.** Milli birlik ve beraberliğe sahip olan uluslar, her türlü güçlüğü yenmesini bilmişlerdir. Bunun en güzel örneğini Kurtuluş Savaşı sırasında Türkler vermişlerdir.

Dünyanın en güçlü orduları tarafından işgal edilmiş, ordusuz ve yönetimsiz bırakılmış yoksul bir ulus, bu zorluklara karşı koyarak hem içerideki işbirlikçilerle savaşmış, hem de emperyalistleri ağır bir bozguna uğratmıştır. Atatürk'ün deyişiyle; "**Türk Ulusu, ulusal birlik ve beraberlik içinde bütün güçlükleri yenmesini bilmiştir.**"¹² **Milli birlik ve beraberlik içinde bulunmayan ulusların çözülmesi, devletlerin yıkılması çok kolaydır.**

Bu nedenle günümüzde, **sömürücü devletler, ekonomik ve siyasi bakımdan ele geçirmek istedikleri ülkelerin, içerden çözülmesini, dağılıp yıkılmasını sağlamayı amaçlamışlardır. Bu yöntem, bireylere değişik biçimlerde ve onların en duyarlı oldukları konular haline getirilerek sunulmaktadır. Bu durum fark edildiği zaman ise, ya çok geç kalınmış olmakta, ya da devlet, maddi ve manevi bakımdan ağır kayıplara uğramaktadır. Kürt sorunu veya Güney-Doğu sorunu olarak topluma sunulan sorun bunun en güzel örneği olup, Türkiye'nin maddi ve manevi bakımdan büyük kayıplara uğramasına yol açmıştır.**¹³

Atatürk, bu konulara ilişkin çok anlamlı ifadeler kullanarak; "**Bugünkü Türk Ulusu siyasi ve toplumsal yapısı içinde kendilerine Kürtlük düşüncesi, Çerkezlik düşüncesi ve hatta Lâzlık düşüncesi**

¹¹ Sait Dinç, *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Adana 2004, s. 279

¹² Kocatürk, *a.g.e.*, s. 212

¹³ Dinç, *a.g.e.*, s. 280

veya Boşnaklık düşüncesi propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve ulusdaşlarımız vardır. Fakat geçmişin zorba dönemlerinin devirleri ürünleri olan bu yanlış adlandırmalar, birkaç düşman aracı, gerici beyinsizinden başka hiçbir millet bireyi üzerinde üzüntüden başka bir etki yaratmamıştır. Çünkü bu ulusun bireyleri de bütün Türk topluluğu gibi, aynı ortak maziye, tarihe, ahlaka, hukuka sahip bulunuyorlar. Bugün içimizde bulunan Hristiyan, Musevî vatandaşlar, mukadderat ve talihlerini Türk Milletine vicdanî arzularla bağladıktan sonra kendilerine yan gözle bakılmak, medeni Türk Milletinin asil ahlakından beklenebilir mi? ¹⁴ bu girişimlerin millet anlayışına çok zarar vereceği konusunda tarihsel anlamı olan mesajlar vermiştir. Yine Türkiye’de hangi bölgede veya hangi etnik kökenli olursa olsun bütün vatandaşların aynı milletin unsurları olduğunun herkes tarafından kabullenilmesini gerektiğini şu sözleriyle açıklamıştır; **“Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı, hep bir ırkın evlatları, hep aynı cevherin damarlarıdır.”**¹⁵

Atatürk’e göre; bir ulus, başka uluslardan saygı görebilmek için, önce kendi ulusuna karşı saygılı olmak zorundadır. Atatürk’ün bu konudaki şu sözlerinin unutulmaması yerinde olur; **“Dünyanın bize saygı göstermesini istiyorsak, öncelikle bizim kendi benliğimize ve milliyetimize bu saygıyı, hissen, fikren, fîlen, bütün iş ve hareketlerimizle gösterelim; bilelim ki ulusal benliğini bulamayan uluslar, başka ulusların avıdır.”**¹⁶

d - Milliyetçilik İlkesinin Önemi ve Sonuçları

Türk Milliyetçiliği ile daha önceki yüzyıllarda yaşanan din, mezhep ve ırk ayrımlarından kaynaklanan savaflara son verilmiştir. Türk Milliyetçiliği ile en sağlam birliktelik olan siyasal, kültürel ve ülkü birliğine dayanan önemli bir birlikteliğin temeli atılmıştır. Türk Milliyetçiliği, barışçı bir hedefi öngördüğünden saldırgan ve yayılcı amaçları reddetmiş, daha gerçekçi bir politikaya dayandırılmıştır. Bundan dolayı milliyetçiliğin getirdiği siyasi, sosyal ve hukuksal eşitlik, Türk toplumunu oluşturan bireylere güven kazandırmış, kendi kimlikleri ile her alanda atılım yapmaları ve gelişme hamleleri için heyecan, cesaret ve özgüven sağlamıştır. Bu ilkenin en önemli uygulamaları olarak yeni devletin isminin Türk tarihinde Göktürklerden sonra ikinci kez Türk adını kullanılması, Türk kültürünün gelişmesi dil, tarih ve kültürün unsurlarına ait kurumların oluşturulması ve çalışmaların başlatılmasıdır. Bundan

¹⁴ İnan, *a.g.e.*, s. 376

¹⁵ Kocatürk, *a.g.e.*, s.206

¹⁶ *A.g.e.*, s. 207

dolayı Milli Devlet Atatürk Milliyetçiliğinin de bir sembolü olmuştur.¹⁷ Yeni nesillerin yetişmesi aşamasında, eğitim ve öğretimin bütün kademelerinde dil ve tarih derslerinin okutulması yine bu ilkenin bir uygulamasıdır.¹⁸ Ayrıca Türkiye Cumhuriyetini yüksek ideale ulaşmasında ülkeyi yöneten ve geleceğe ait planların uygulamasında söz sahibi olacak kişi, kurum ve siyasi oluşumlara kendi milletine güvenmesini de sağlayan bir dinamizmdir. Mustafa Kemal Atatürk kendi yaşamında milletine güvenen bir liderin neleri başarabileceğini ispat etmiştir. Dün olduğu gibi bugünde milliyetçilik ulusların tarihsel kimliklerini destekleyen ve birada yaşama iradesini güçlendiren en önemli ideolojik akımlardan ve uygulama alanı en etkin olan düşünsel hareketlerin başında gelmektedir. Son dönemlerde küreselleşme olgusu yapay olarak güçlendirilmeye ve özellikle büyük güçler tarafından geliştirilmeye çalışılsa da yakın gelecekte de milliyetçilik hareketleri ve düşünce yapısı toplumların en önemli çıkış noktaları olacağı gerçeğini değiştiremeyecektir.

KAYNAKÇA

- DİNÇ, Sait, *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Nobel Kitabevi Yayınları, Adana 2004
FEVZİOĞLU, Turhan, *Atatürk ve Milliyetçilik*, Ankara 1984
GÖKALP, Ziya, *Türkçülüğün Esasları*, İstanbul 1976
GÖZÜBÜYÜK, Ş., KİLİ, Suna, *Türk Anayasa Metinleri*, Ankara 1982
İNAN, Afet, *Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün El Yazıları*, Ankara 1969
KİLİ, Suna, *Atatürk Devrimi, Bir Çağdaşlaşma Modeli*, İş Bankası Yayınları, Ankara, 1998
TUNAYA, Tarık Zafer Tunaya, *Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük*, İstanbul 1994
YÖK, *Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi II., Atatürkçülük*, Ankara 1989

---

¹⁷ Tarık Zafer Tunaya, *Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük*, İstanbul 1994, s. 142

¹⁸ Dinç, *a.g.e.*, s. 281